

3. Úcta k sobě, vnitřní sebedůvěra a usilování o poctivost, harmonii, symetrii v komunikaci, autentická komunikační slušnost a úcta k druhým, úcta k hodnotě slova, slibu, smlouvy u úspěšných odborníků versus arogance jako projev vnitřní disharmonie a vnitřní nejistoty, nepoctivost, opovržení slušností jako slabostí, nadutost, „frajeření“, demonstrace falešné dominance u vrahů.
4. Pospolitost, schopnost bezprostředního vztahu jak k druhému, tak k lidem obecně, schopnost intimity, erotické, sexuální, rodičovské, synovské lásky, přátelství, schopnost altruismu, pochopení lidské solidarity s chudými a nemocnými, hodnoty pomoci versus bezvztahovost, surovost, krutost, komerční sexualita, opouštění partnerek, dětí, rodičů, naprosté nepochopení hodnot altruismu a solidarity.
5. Zájem o filozofická, náboženská či ekologická témata, dispozice k transcendentálnímu myšlení, přesahu všednosti, úvahy o hodnotách, o trvale udržitelném životě, o smyslu vlastní práce a vlastního života versus banální všednost, nuda, prázdnota.

G. Dobrotka – úloha forenzní psychologie podle věkových skupin

Forenzně psychologický přístup k problémům vyžaduje podle slovenského psychologa Gejzy Dobrotky (nar. 1918) rozlišování nejen podle oborů lidské činnosti a podle sociálních forem lidského soužití. Pro forenzně psychologický přístup má při hodnocení psychických předpokladů činnosti subjektu v objektivní situaci velký význam věkové hledisko. Člověk má specifické zvláštnosti v jednotlivých věkových obdobích (dětství, juvenilní věk, adolescence, dospělost, stárnutí a staroba). Hledisko věku v rozlišování, motivaci, řízení a ovládání činnosti má ve forenzně psychologickém myšlení stejně významné místo jako kritéria hodnocení podle situace v dané oblasti lidské činnosti a v mezilidských vztazích. Upozorňoval, že by zákonodárce měl psychologicky rozdílně hodnotit obviněné i svědky podle jejich věku,

psychické zralosti a integrity. Stanovil odlišná kritéria pro hodnocení mladistvých a osob s narušenou rozlišovací a ovládací schopností, ale také pro staré osoby, kde dochází k narušení následkem regresních jevů ve fyziologickém i patologickém procesu stárnutí. Soudní znalec – psychiatr a psycholog – navrhuje soudu použít nebo nepoužít tato kritéria v konkrétním případě na podkladě svého vyšetření psychického stavu posuzovaného. Ponechává se na rozhodnutí soudu, zda se bude řídit návrhy znalců nebo se rozhodne postupovat podle vlastního uvážení.

Forenzně psychologicky hodnotit tedy znamená uvést do vztahu dispoziční a vývojové individuální založení osobnosti s výsledkem působení vnějších formujících faktorů prostředí a společnosti a konfrontovat je s osobností a činností individua. Pro kriminogenezi a hlavně recidivu má velký význam úroveň intelektu. Výzkum recidivistů ukázal, že jejich průměrná mentální úroveň se pohybuje v pásmu dolní hranice normy. Vyvinutý intelekt poskytuje tedy dostatek racionálních inhibičních motivů proti opakování trestné činnosti, i když nezabránil prvnímu činu, motivovanému účinnějšími pohnutkami, než je racionální argument proti přestupku. Pachatelé s průměrnou inteligencí dokáží čin a jeho rizika vyhodnotit jako neúměrné prospěchu z něj.

Vývojově a strukturálně nehotová, teprve se vyvíjející **dětská a dospívající osobnost** nemá ještě k dispozici ustálenou soustavu aktivujících a inhibujících motivů a argumentů činnosti. Dočasná, vývojově fyziologická dezintegrace rozvíjející se osobnosti podmiňuje trestné činy. Vzniká z celkem odlišných předpokladů osobnosti než u dospělého. Dočasná, v mnohých případech vůbec jen jednorázová delikvence mladistvých a adolescentů, kteří pak v dospělosti už nikdy nerecidivují, pokud vnější vlivy a v osobnosti založené abnormní sklony nezaloží trvalý sklon k antisociálnímu chování, má svůj původ v těchto přechodných, vývojem podmíněných jevech z nerozvážnosti. Forenzní psychologie musí počítat s těmito vývojovými zvláštnostmi věkových období.